

Oponentský posudek bakalářské práce

Název: Dějiny České katolické charity do roku 1960

Autorka: Ilona Tůmová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Dobeš, Ph. D.

Autorka představené práce si vytkla za cíl „zmapovat dějiny (...) spolku Česká katolická charita od jejího vzniku až po rok 1960“. V časové přímce jde o dvanáctiletý úsek ohraničený letopočty 1949, kdy Česká katolická charita (dále jen ČKCH) pod taktovkou nových režimních vládců „vznikla“ proměnou z dosavadního Ústředního svazu katolických charit, a rokem 1960, kdy dochází přijetím nových stanov k reformě organizace. Jde o téma málo probádané a autorka jej zpracovala na základě studia původních pramenů, díky šťastné shodě náhod nedávno odtajněných fondů v pražském Národním archivu. Tohoto průkopnického úkolu se, zdá se, zhostila celkem úspěšně, neboť daný fond dokázala využít k popisu okolností vzniku spolku, jeho činnosti, organizačních změn ale i k zachycení atmosféry doby, ve které se „dějiny Charity“ odehrávaly. Zajímají ji nejen procesní změny (vznik organizace a nových stanov), ale také zaměření a financování podniku a jeho čelní představitelé (a jejich osudy).

„Primární literatura k tématu této bakalářské práce téměř neexistuje,“ uvádí autorka v úvodu ve stati (s. 7) k literárním rešerším, kde komentuje různé historické práce zabývající se 50. léty, jež ve své práci využila (zejména jde práce historiků Karla Kaplana, Jakuba Rákosníka a Vojtěcha Vlčka). V tom má ovšem pravdu jen částečně. Historií ČKCH se sice, pokud je mi známo, opravdu nikdo souhrnně nezabýval, to však neznamená, že se nelze opřít o další tištěné prameny či odborné stati, které se „Charitě“ věnují dílčím způsobem anebo které je vhodné znát k pochopení kontextu.

Katolická Charita vyrostla v bývalém Československu totiž skutečně „odspodu“ (jak autorka uvádí na straně 20), postupným sjednocováním stávajících katolických spolků, z nichž některé vznikly již v 19. století (jako třeba pražské Vincetinum) a budováním sítě dalších dobročinných organizací, zejména na farní úrovni. V roce 1931 působilo v ČSR celkem 596 charitních ústavů s rozpočtem 63 milionů Kč.

Podrobný přehled o rozsahu a činnosti „prvorepublikové“ Charity udávají tištěné *výroční zprávy* s podrobným přehledem jednotlivých ústavů a místních poboček, které vycházely buď samostatně (1928 – 1945) anebo jako součást *Věstníků Katolické charity v Čechách*. Právě díky těmto zdrojům je možné udělat si obrázek o rozsahu a aktivitách celé organizace, se kterou se později komunistická moc vypořádala po svém. Postupný propad je možné dokumentovat také na *Časopisu Charita*, který začal vycházet v poválečné euforii (od ledna 1946), aby počátkem padesátých let zašel na úbytě na chudém dřevitém papíře.

Jen namátkou uvádím rovněž dvě novější studie, které se zabývají dějinami jednotlivých segmentů tehdejší ČKCH: Jiří ČERNÝ, *Břetislav Štorm a Chránivé družstvo v Pelhřimově*, in: Výběr, časopis pro historii a vlastivědu jižních Čech 37, č. 3, (2000) s. 257–275 a Tomáš FABER, *Historie a vývoj Diecézní charity České Budějovice*. In: Staré Budějovice. Sborník prací k dějinám královského města Českých Budějovic 2, (2006) s. 83–93 (syn první polistopadové ředitelky DCH ČB v něm popsal období 1928–2006). Pokud bude práce Ilony Tůmové publikována, bylo by vhodné citace využít k doplnění práce.

V případě publikování doporučuji přehlédnutí autorčiny stati zkušeným editorem – a to z důvodu lepší čtivosti a srozumitelnosti textu, což platí zejména pro úvahové stati (s. 13 ad.). Autorka například chybně

používá výraz „díky“ (Díky předání 110 ústavů ... muselo Ústředí snížit počet svých zaměstnanců - s. 29; podobně na s. 35 a 42) místo správného „kvůli“. U některých statí není jasné, zda jde o citaci pramene nebo již jeho interpretaci čili komentář autorky, což bývá umocněno poměrně řídkou citací pramenů (např. s. 25).

Životopisy *Jana Stavěla a Otty Lva Stanovského* (s. 20), *Euarda Olivy* (s. 20–21; k tomu doplňuji, že podle Wikipedie † 18. 11. 1972) a *Františka Bernarda Vaňka* (s. 39) doporučuji zařadit do poznámky pod čarou, zlepší se tím plynulost textu. Příliš dlouhé kapitoly (například stať 2. 5. Vznik České katolické charity a s. 21– 32) by si zasloužily členění do kratších celků oddělených mezititulky.

U statí 3. Fond České katolické charity v Národním archivu v Praze by slušelo přidat nějaké technické údaje – pro lepší představu o jeho rozsahu. Tedy o kolik (inventárních) jednotek se vlastně jedná, kolik má fond běžných metrů atd. A v téže kapitole ještě poznámka k závěru života kanovníka *Jana Máry* († 5. 1. 2012 ve věku nedožitých 100 let; na s. 53 omylem uveden rok 2011). Autorka lituje, že Mára zemřel měsíc před započítáním její práce na pořádání fondu Česká katolická charita (fond byl vlastním popudem k autorčině zájmu o dějiny Charity) a proto již nestihla získat „verbální historii přímo od něj“. Podle hodnověrných svědectví však již bylo v první dekádě nového století stejně pozdě - Jan Mára totiž strávil poslední léta v kněžském domově stížen úplnou ztrátou paměti.

I on však ještě stihl, byť v samém závěru své ředitelské kariéry i celého předlistopadového režimu, obohatit „literaturu o Charitě“ o útlou propagační brožuru *Práce a poslání České katolické Charity* (Praha 1989). Také ta přináší některé informace o chodu organizace, které bylo místo původní pomoci chudým a potřebným spoluobčanům bez rozdílu dovoleno pomáhat pouze přestárlým řeholnicím a duchovním, vydávat schválenou náboženskou literaturu a vyrábět a opravovat bohoslužebné předměty.

Na závěr slovo ke čtyřem přílohám. U příloh 1 (Stanovy ČKCH) a 2 (Seznam ústavů ČKCH) chybí rok vzniku dokumentu (má být 1950 - viz s. 25; resp. 1952 - viz s. 30) a uvedení zdroje, tedy základních údajů u editovaných pramenů. Zdroj chybí také u Opisu dopisu pracujících Antonínu Zápotockému z 3. 10. 1952. Dopis, končící slovy „čest práci a zdar podniku ‚zrušení katolické charity‘ ta patří středověku, ale dnes ji nechceme“ a který „za třista soudruhů a soudružek“ podepsali čtyři dělníci z pražských kovohutí, je výmluvným svědectvím o atmosféře tehdejší doby. Podobnou roli by měla hrát příloha 4 - opis zprávy o procesu se skupinou řádových kněží v roce 1950, jenže ta do kontextu bakalářské práce příliš nezapadá.

Navzdory vytčeným nedostatkům, spíše formálního rázu, se domnívám, že práce Ilony Tůmové přináší nová zjištění do dosud nepříliš probádaných dějin jedné kdysi velké a respektované, později trpěné a kontrolované a od pádu komunistického režimu již opět svobodně pracující neziskové organizace. Práce je sepsána podle původních pramenů a dává dobrý přehled o činnosti a peripetiích ČKCH v prvních letech jejího působení - v době složitého přerodu pod taktovkou jediné vládnoucí strany. Velmi autentickým dojmem působí zejména autorčiny citace z dobových dokumentů.

V Odolena Vodě 13. června 2016

Mgr. Ing. Jan Oulík